

Daujėnų valsčiaus vietovardžiai

Veronika Adamonytė

1. Daujėnų valsčiaus vietovardžiai Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje

Nepriklausomos Lietuvos laikotarpio administracinio vieneto – valsčių – vietovardžius itin patogu tirti dėl 1935–1937 m. visuotinai vykdyto žemės vardyno surašymo, kurį organizavo Lietuvos švietimo ministerijos Valstybės archeologijos komisija ir kuris pavestas atlikti mokytojams bei girininkams, turėjusiems pildyti specialias Žemės vardu anketas. Jose daug dėmesio skirta ir mažiesiems žemėvardžiams. Be to, 1935–1937 m. Pavardžių ir vietovardžių komisija organizavo kalbininkų atliktą gyvenamųjų ir negyvenamųjų vietų vardyno surašymą, kurio duomenys saugomi Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus fonduose ir sutartinai vadinami PKK kartoteka. Toks per keletą metų atliktas didžiulis visą to meto Lietuvą apimantis vietovardžių rinkimas ypač pravertė Lietuvos vardyno tyrimams: šio laikotarpio medžiaga – pagrindinis ir itin išsamus vietovardžių šaltinis, atspindintis ketvirtojo dešimtmečio vietovardžių, kartu ir kraštovaizdžio, kurio nebuvo paveikę melioracijos sukelti kaimų nykimo procesai, kolektyvizacija, migracija ir kt., būklę.

Deja, Daujėnų valsčiaus Lietuvos žemės vardyno Žemės anketų pluoštelis, palyginti su kitų valsčių anketomis, saugomomis Vardyno skyriaus archyve, yra gana menkas. Kodėl trūksta didelės dalies šio valsčiaus anketų, galbūt galėtų paaiškinti išlikę susirašinėjimo raštai tarp Daujėnų pradžios mokyklos vedėjo M. Steponavičiaus ir vietovardžių rinkimo organizacinius reikalus tvarkiusio Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus, kuriuose M. Steponavičius pakartotinai raginamas pateikti užpildytas anketas, deja, dėl asmeninių problemų šis darbas smarkiai vėluoja, prašoma pratęsti terminą.¹ Nesulaukta vietovardžių ir iš Smilgių pradžios mokyklos. Regis, kad per nustatytą ir vėliau pratęstą laikotarpį minėtosioms mokykloms priskirtų kaimų anketos arba nebuvo užpildytos, arba dėl kurių nors kitų priežasčių nepasiekė Vardyno skyriaus saugyklų. Šią spragą straipsnyje bandoma užpildyti PKK kartotekos duomenimis, kuriuose, tiesa, fiksuoti tik stambiausiųjų objektų pavadinimai. Šiek tiek buvusių valsčiaus vietovardžių užrašyta per 2011 m. birželio mėnesį „Versmės“ leidyklos organizuotą ekspediciją, kurios metu buvo rinkti ir dialektologiniai duomenys.

2. Regioninių tyrimų reikšmė

Aprašant kalbinį lietuvių kalbos paveldą, itin svarbu atsižvelgti į regioninius tyrimus. Tam tikro regiono vietovardžiai tirtini ne tik dėl to, kad jie fiksuoja buvusią, kolektyvizacijos, melioracijos ir demografinių reiškinių nepaveiktą geografinę situaciją, – kal-

Straipsnis „Versmės“ leidyklai įteiktas 2013 12 03, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2015 03 18, pirmą kartą paskelbtas 2015 05 22 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029-0799 visatekstėje svetainėje www.llt.lt. Straipsnio kodas elektroniniame serialiniame leidinyje yra LLT:2015-6/26-246/LI.

¹ Šie dokumentai saugomi Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus archyve.

bininkams labai svarbi iš jų iššifruojama tam tikro regiono kalbos būklė – vietovardžių visumos tyrimas atspindi regionui būdingą lingvistinę situaciją, leksikos ir morfologijos ypatybes, asmenvardžių geografiją (vietovardžiuose išlikę nemažai asmenvardžių, kurių tiriamame plote jau nebefiksuojama). Šio straipsnio tikslas – publikuoti prieškariniuose vietovardžių rinkiniuose, papildytuose 2011 m. ekspedicijos medžiaga, pateiktus vietovardžius (didžioji dalis žemėvardžių skelbiami pirmą kartą), suklasifikuoti juos pagal darybos būdą ir nurodyti galimą kilmę (kilmės santykį su bendriniais ir tikriniais regiono žodžiais) bei nustatyti savitas apibrėžto ploto vietovardžių morfologijos, leksikos ypatybes. Tikimasi, kad pateikta medžiaga ir jos analizė leis patikslinti ir praplėsti kai kuriuos dialektologijos, kraštotyros, ir, be abejo, vardyno tyrimų duomenis.

Daujėnų valsčiaus vietovardžiai mokslinėse publikacijose atskirai nenagrinėti. Kai kuriuos Pėsvalio rajono vietovardžius disertacijoje yra aptarusi Renata Endzelytė², atskiri vietovardžiai patekdavo į bendresnio pobūdžio veikalus, kuriuose nagrinėjami vandenvardžiai, gyvenamųjų vietų vardai, jie įtraukti ir į jau publikuotą pirmąją „Lietuvos vietovardžių žodyno“³ tomą.

Šiuo metu arealinių vietovardžių tyrimų publikuojama vis daugiau (nuosekliai gyvenamųjų vietų vardus tiria Marija Razmukaitė, Dalia Sviderskienė nagrinėja prieškarinio Marijampolės apskrities vietovardžius), jie dažnai skelbiami atskirą esantį ar buvusį administracinį vienetą aprašančiuose straipsniuose.⁴

3. Tyrimo metodika ir straipsnio struktūra

Analizuojant straipsnio medžiagą vietovardžiai iš pradžių suskirstomi į skyrius pagal jų žymimo objekto pobūdį gyvenamųjų vietų vardus, vandenvardžius, žemėvardžius. Vėliau jie skirstomi pagal darybos būdą nurodant numanomą jo kilmės etimoną.⁵ Skirstant Daujėnų valsčiaus vietovardžius pagal darybos būdą, remiamasi Aleksandro Vanago vandenvardžių tyrimams naudota struktūrine-gramatine klasifikacija⁶, pagal kurią vietovardžiai skirstomi į pirminius ir antrinius ir kuria remiamasi daugelyje lietuvių onomastikos darbų. Pirminiais vietovardžiais laikytini pavadinimai, kurie darybos (arba toponimizacijos) proceso metu nėra igiję papildomų darybinių formantų. Antriniams vietovardžiams būdingi darybiniai požymiai, jie skirstomi į vedinius (priešdėlių, priesagų, galūnių), sudurtinius (arba dūrinčius), sudėtinius

² Endzelytė R. *Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai*, daktaro disertacija, Kaunas, 2005.

³ *Lietuvos vietovardžių žodynas*, Vilnius, 2008, t. 1 (toliau – LVŽ I).

⁴ Šioje išnašoje bus paminėta tik keletas arealinių vietovardžių tyrimų. Išsamesnius literatūros sąrašus galima rasti Lietuvių kalbos instituto interneto svetainėje ir „Lietuvos vietovardžių žodyno“ (Vilnius, 2008, t. 1) literatūros sąraše. Mickienė I. *Telšių rajono toponimų daryba*, daktaro disertacija, Kaunas, 2001; Bartkutė N. *Joniškio rajono teritorijos toponimija: darybos ir raidos polinkiai*, daktaro disertacija, Šiauliai, 2008; Razmukaitė M. Seinų ir Suvalkų valsčių lietuviškų formų gyvenamųjų vietų vardai (darybos ir kilmės bruožai), *Gvary i onomastyka pogranicza polsko-wschodniostowiańskiego i slowiańsko-baltyckiego*, Białystok, 2006, p. 283–291; Razmukaitė M. Laukuvos apylinkių gyvenamųjų vietų vardai (darybos ir kilmės aspektu), *Laukuva*, Vilnius, 2008, d. 2, p. 395–398; Razmukaitė M. Papildės apylinkių gyvenamųjų vietų vardai, *Papilė*, Vilnius, 2006, p. 250–252; Sviderskienė D. Marijampolės apskrities gyvenamųjų vietų vardai, *Acta Linguistica Lithuanica, Lietuvių kalbotyros klausimai*, 2007, t. 57, p. 99–122; Sviderskienė D. Tarpukariu užrašytų Marijampolės apskrities vietovardžių tyrimo pradiniai rezultatai ir perspektyvos, *Respectus Philologicus*, 2012, nr. 22 (27), p. 232–243.

⁵ Dėl glaudaus darybinės ir etimologinės analizės santykio žr. Kačainaitė D. Darybos ir etimologijos santykis lietuvių toponimikų darbuose, *Lituanistica*, 2007, nr. 2 (70), p. 43–53.

⁶ Žr. Vanagas A. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*, Vilnius, 1970, p. 21–27.

vietovardžius. Atskirai išskiriami ir prielinksniniai vietovardžiai.⁷ Šiame straipsnyje daugiskaitiniai (*pluralia tantum*) gyvenamųjų vietų vardai, remiantis paskutiniais mokslininkės Marijos Razmukaitės, išsamiausiai ištyrusios Lietuvos gyvenamųjų vietų vardus, straipsniais, priskiriami antriniam vietovardžiams, nes toponimizacijos metu tokie vietovardžiai dažnai įgyja papildomų morfonologinių ir morfologinių (pvz., giminės pakeitimas) ypatybių ir negali būti traktuojami kaip paprastos daugiskaitinės formos. Straipsnio pabaigoje pateikiamas abėcėlinis nagrinėtų vietovardžių sąrašas.

Be abejo, gyvojoje kalboje ir kai kuriuose šaltiniuose pateikiamos Daujėnų valsčiaus vietovardžių formos turi šiaurės panevėžiškių šnektų ypatybių, jie norminami pagal nusistovėjusius vietovardžių norminimo principus.⁸

Jei nagrinėjamas pavadinimas turi variantų, jie atskiriami || ženklų. Jei kuris iš variantų oficialus, prie jo pateikiama nuoroda *of*.

I. Gyvenamųjų vietų vardai

Tarpukario laikotarpiu Pavardžių ir vietovardžių atlietuvinimo komisijos sudarytoje PKK kartotekoje Daujėnų valsčiuje pateikiami oficialūs 48 gyvenamųjų vietų pavadinimai. Šiame skyriuje jie pateikiami kartu su neoficialiais (jei jų yra) variantais – bendras nesikartojančių gyvenamųjų vietų vardų vienetų skaičius – 61. Pagal kilmę skiriamos asmenvardinės, apeliatyvinės (iš bendrinių žodžių) ir vietovardinės kilmės vietovardžių grupės.

1. Asmenvardinės kilmės gyvenamųjų vietų vardai

Nagrinėjant Lietuvos gyvenamųjų vietų vardų darybą ryškėja itin glaudus šių vietovardžių santykis su asmenvardžiais – tradiciškai didžiausia Lietuvos gyvenamųjų vietų pavadinimų dalis siejama su asmenų pavadinimais, taip įtvirtinant tam tikrą santykį tarp įvardyto asmens ir vietovės, kurioje jis gyvena. Asmenvardžių, su kuriais siejami vietovardžiai, arsenalas papildytas istoriniais duomenimis iš publikuotų Krinčino ir Pasvalio bažnytinių knygų⁹, kurios apima ir dalį prieškarinio Daujėnų valsčiaus, ir jam artimus arealus.

1.1. Pirminiai vietovardžiai

Asmenvardinių gyvenamųjų vietų pavadinimų, perėjusių iš bendrinių į tikrinių žodžių sluoksnį be papildomų darybos pakeitimų, rasti nepavyko.

1.2. Antriniai vietovardžiai

1.2.1. Vediniai

1.2.1.1. Priesagų vediniai

-*ava*: *Dalin-ava*¹⁰ k: šis priesagos vedinys yra asmenvardinės kilmės, iš v. *Adèlè*¹¹ varianto *Adalina* (plg. *Adelinà*) (šią versiją patvirtina 1925 m. vieto-

⁷ Maciejauskienė V. Dar kartą apie lietuvių prielinksninius vietovardžius, *Lituanistica*, 2007, nr. 3 (71), p. 64–80; Rabačiauskaitė Z. Prielinksniniai vietovardžiai, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1969, t. 11, p. 243–255.

⁸ Plačiau žr. Vanagas A. Vietovardžių norminimo principai, *Gimtoji kalba*, 1991, nr. 4, p. 11–14; nr. 5, p. 4–7.

⁹ Žr. *Senosios Krinčino bažnyčios knygos*, d. 7, 1744–1797 metų *Mirties metrikų knyga*, Krinčinas, 2006; *Senosios Krinčino bažnyčios knygos*, d. 16 (1), Krinčinas, 2010.

¹⁰ Pavardžių ir vietovardžių komisijos 1935 m. lapkričio 29 d. protokole Nr. 49 Dalinavą, matyt, laikant pavadinimą netinkamą dėl jo slaviškumo, siūloma keisti Paliekne (Gaidžiapiėve).

¹¹ Jei nenurodoma kitaip, asmenvardžiai, su kuriais siejami nagrinėjamieji vietovardžiai, pateikiami iš „Lietuvių pavardžių žodyno“ (Vilnius, 1985, d. 1; 1989, d. 2) ir K. Kuzavinio, B. Savukyno „Lietuvių vardų kilmės žodyno“ (Vilnius, 1994).

vardžių sąrašė pateiktas *Dalināvos* variantas *Adolina*¹² bei 2011 m. ekspedicijos informantė, kurios tėvai buvo vieni iš šio naujo kaimo įkūrėjų).

-inė: *Vanag-inė*¹³ (|| *Petráičiai* of. || *Petrovkà* II) k. : avd. *Vānagas*.

-ynė: *Gasait-ynė* (|| *Órija* of. || *Zosenka*) vs. : avd. *Gasaitis*; *Vaidag-ynė* vs. : avd. *Vaidagas*, **Vaidaga*¹⁴.

-iškis (-iškiai): *Balč-iškiai* k. : avd. *Balčas*, *Balčys*, *Balčius*; *Ček-iškiai* || *Čėk-iškis* of. k. : avd. *Čėkas*; *Druc-iškiai*¹⁵ of. (|| *Šerinė* || *Vešinska*¹⁶) k. : avd. *Dručas*, dar plg. *Dručiūnas*, galbūt sietina ir su avd. *Drūtys*; *Kalvel-iškiai* vs. : avd. *Kalvėlis*; *Keneš-iškiai* vs. : avd. *Kenėšius*; *Kliuc-iškis* vs. : pirminė vietovardžio lytis greičiausiai buvusi su *Kliuč-* ir sietina su avd. *Kliučas*, plg. pvd. *Kliučinskas*; *Levān-iškiai* k. : avd. *Lēvanas*, *Levānas*; *Petráičiai* of. (|| *Petrovkà* II || *Vanaginė*) k. : avd. *Petráitis*; *Pulcin-iškis* k. : avd. **Pulcinas* (plg. avd. *Georgij Pulcinas* 1805); *Stapon-iškis* || *Stepon-iškiai* of. (|| *Keršūliai*) vs. : avd. *Stāponas* (tarminė lytis), *Stēponas*; *Stor-iškiai* k. : *Stóris*, *Storys*¹⁷; *Suveizd-iškiai* || *Suveizd-iškis* of. vs. : avd. *Suveizdis*¹⁸.

-ovka: *Petr-ovkà* I (|| *Pėtro Šilėlis*) k., *Petr-ovkà* II (|| *Petráičiai* of. || *Vanaginė*) k.: slaviškos priesagos vediniai iš avd. *Pėtras*.

1.2.1.2. *Pluralia tantum* formos

Baliėčiai k. : pavadinimo kilmė nėra visai aiški, greičiausiai iš avd. **Balietis*¹⁹, kita vertus, galima kildinti ir iš apeliatyvinio asmens pavadinimo pagal gyvenamąją vietą²⁰; *Balūškiai* k. : sietina su slaviškos kilmės asmenvardžiais²¹, plg. le. *Bałuszcza*, *Bałuszczo*²²; *Báukai* || *Baukaĩ* of. k. : galbūt iš avd. *Baūkas*, **Báukas*, dar plg. Daujėnų apylinkėse užfiksuotą apeliatyvinį asmens pavadinimą *baūkis* 'apsileidęs žmogus', dėl semantikos plg. la. *bàuka* 'eine verfallene Hütte'²³; *Barklaīniai* of. || *Berklaīniai*²⁴ k. : avd. **Berklainis*, plg. šiaurės Lietuvoje užfiksuotas pavardes *Berklovas*, *Berklus*. Kadangi gyvojoje kalboje formos *Barklaīniai* nepavyko išgirsti, šios formos užrašymui galėjo padaryti įtaką kitos Pasvalio ir Panevėžio rajonuose esančios formos *Bárklainiai*, *Barklaīniai*; bažnytkaimio ir valsčiaus centro pavadinimas *Daujėnai* yra asmenvardinės kilmės, kildinamas iš avd. **Daujėnas*. Paliudyto šio asmenvardžio aptikti nepavyko, tačiau jo struktūra (šaknis *Dauj-*²⁵ ir tėvavardinė priesaga *-ėnas*)

¹² Žr. *Lietuvos apgyventos vietos*, Kaunas, 1925, p. 30.

¹³ Variantas *Vanaginė* (su priedašu „žmonės vadina“) Pavardžių ir vietovardžių komisijos pateikiamas 1935 m. lapkričio 29 d. protokole Nr. 49.

¹⁴ Žvaigždutė prieš žodį žymi, jog tas žodis ar vardas nėra užfiksuotas autorei žinomuose šaltiniuose, jis tėra rekonstruotas.

¹⁵ Šio kaimo (*Дрымушкі*), priskirto Kriklinių vaitystei, pavadinimą pavyko aptikti užfiksuotą jau „1556 metų Upytės valsčiaus inventoriuje“ (2011, p. 238).

¹⁶ Šį variantą pavyko aptikti tik „Lietuvos apgyventose vietose“ (Kaunas, 1925, p. 30, dar žr. toje pačioje knygoje „Pastebėtų klaidų atitaisymas“).

¹⁷ Ši pvd. dabar taip pat fiksuojama tik Vakarų Lietuvoje.

¹⁸ Žemės vardų anketose pateikėjų pateikiama informacija: „Pavadinimas *nesenas*, *ten gyvena du Suveizdžiai*.“

¹⁹ Asmenvardžiai su priesaga *-ietis*, kuri suteikia priklausymo ar kilmės reikšmę, nuo seno paplitę „žiemgališkiosiose“ rytų aukštaičių šiaurės rytų šnektose, žr. Ambrazas S. *Daiktavardžių darybos raida II*, Vilnius, 2000, p. 138; Norkaitienė M. *Vietovardinių asmenų pavadinimų (katoikonimų) žodynas*, Vilnius, 2011, p. XII–XIII. Įdomu, kad patys Baliečių kaimo gyventojai vadinami morfemiškai supaprastinus kamieną: *bališkis*, *bališké*, *bališkiai* (taip pat, p. 25).

²⁰ Dar žr. LVŽ I 314–320, kur kaimo pavadinimas siejamas su liet. *balà*.

²¹ LVŽ I 314–320 jis laikomas priesagos *-ušk-* vediniu ir siejamas su liet. *balà*. Straipsnio autorės nuomone, kilmės iš asmenvardžio galimybė yra įtikinamesnė.

²² *Słownik nazwisk współczesnie w Polsce używanych*, Kraków, 1992, t. 1, p. 153.

²³ 'Sukrypusi trobelė' (vertimas), žr. Mūlenbachs K. *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis Endzelīns J., Rīga, 1923, t. 1, p. 267.

²⁴ Iš gyvosios kalbos uzrašyta tik *Berklaīniai*.

²⁵ Plg. kitus šios šaknies avd.: Sinkevičiūtė D. Dvikamienių asmenvardžių trumpinių kilmė ir sandara: lie. *dau(C)-*, *Baltistica* XXXVII (1) 2002, p. 115–129.

aiškiai rodo, kad tokio avd. buvimas įmanomas; *Galīniai* of. (|| *Beržynė*²⁶) vs. : avd. *Galīnis*; *Gervinaĩ* k. : avd. *Geřvīnas*²⁷; *Girsūdai* k. : greičiausiai iš nefiksuoto ir tik vietovardyje išlikusio dvikamienio avd. **Girsūdas*²⁸, sudaryto iš dviejų paveldėtų asmenvardžių komponentų *Gir-* ir *Sud-* (dabartinis sando *sūd-* ilgumas gali būti antrinis: plg. *Sūd-gintas*, *Sūd-imtas*); *Janūškai* k. : siejama su valsčiaus apylinkėse užfiksuota pvd. *Januškaĩ*; *Kenėliai*²⁹ of. (|| *Kenėšiai*) k. : **Kenelis*, plg. avd. *Kenis*, *Kenys*³⁰; *Kenėšiai* (|| *Kenėliai* of.) k. : avd. *Kenėšius*; *Keršūliai*³¹ (|| *Stapon-iškis* || *Stepon-iškiai* of.) vs. : avd. *Keršūlis*; *Liūkpėtriai* k. : avd. *Liūkpėtris*; *Mažiōnys* k. : avd. *Māžiōnis*, *Mažiōnis*; *Melėnai* k. : greičiausiai iš avd. *Melėnas*, pateikėjai sieja su avd. *Melīniskas*, kurio, prieškario duomenimis, minėtoje teritorijoje iš tiesų būta. Galima spėti, kad kaimo pavadinime išlaikyta senoji asmenvardžio forma, kuri vėliau buvo bažnytiniuose ar kituose dokumentuose apslavinta; *Mikėnai* k. : avd. *Mikėnas*; *Puteĩkiai* k. : avd. *Puteĩkis*; *Smilgiai* k. : siejama su avd. *Smilga*, *Smilgis*, *Smilgys*, *Smilgius*; *Šakařniai* k. : avd. *Šakařnis*; *Vešinskai* (*Druc-iškiai* of. || *Šerinė*) k. : avd. **Vešīniskas*, plg. pvd. *Višīniskas*, *Vīzorai* k., vs. : avd. *Vīzoris*; *Žydōniai* k. : avd. *Žydōnis*, *Židōnis*.

1.2.2. Dūriniai

Rūkš-a-laukis k. Pirmasis dėmuo asmenvardinės kilmės, greičiausiai sietinas su avd. *Rukšà*, *Rūkšis*, *Rukšys* ir *laūkas* 'lygi, be medžių vieta'.

2. Iš bendrinių žodžių (apeliatyvų) kildinami gyvenamųjų vietų vardai

2.1. Pirminiai vietovardžiai

Beržynė (|| *Galīniai* of.) vs. : *beržynė*³² 'beržų miškas; vieta, kur daug beržų auga'; *Smiltynė* k. : *smiltynė* 'vieta, kur daug smilčių, smėlynas'; *Zosenka* (|| *Órija* of. || *Gasaitynė*) vs. : iš slavizmo **zosenka*, plg. br. *засценак*, *засцѣнка*, r. *застенок* 'vienkiemis, viensėdis'.

2.2. Antriniai vietovardžiai

2.2.1. Vediniai

2.2.1.1. Priešdėlių vediniai

Pa-trakė k. : *trākas* 'aukšta, sausa pieva, apaugusi retais krūmais bei medžiais, miško aikštelė; iškirsta ar išdegusi miško vieta, skynimas'.

2.2.1.2. Priesagų vediniai

-inė: *Šer-inė* (|| *Druciškiai* of. || *Vešinskai*) k. : *šerys* 'prasta, kieta žolė'.³³

-iškiai: *Miestel-iškiai* k. : *miestėlis* 'nedidelis miestas', neatmestina kildinimo galimybė ir iš apeliatyvinio asmens pavadinimo *miestėliškis*, **miestėliškis* 'miestelio gyventojas', tuomet tai plu-

²⁶ Bendrinių žodžių reikšmės, jei nenurodoma kitaip, pateikiamos iš LKŽe (internetu prieiga: www.lkz.lt).

²⁷ Ši pavardė yra fiksuojama tik Vakarų Lietuvoje, galima manyti, kad Šiaurės Lietuvoje iki pavardžių rinkimo meto ji išliko tik vietovardyje.

²⁸ Dėl abiejų dėmenų žr. Zinkevičius Z. *Lietuvių asmenvardžiai*, Vilnius, 2008, p. 141, 178.

²⁹ 1935 m. sausio 13 d. Daujėnų viršaičio rašte Nr. 3264 rašoma, kad Keneliai yra pavadinti buvusių okupantų vokiečių, bet vietos gyventojai dar vadina *Papyvesiai*, tad taip siūloma ir vadinti.

³⁰ Dar žr. Zinkevičius Z. *Lietuvių asmenvardžiai*, Vilnius, 2008, p. 101, 285.

³¹ 1936 m. birželio 30 d. rašte Nr. 1290 (saugomas Vardyno skyriuje) teigiama, kad Keršuliais viensėdis vadinama tik dabar nuo ten apsigyvenusių Keršulių.

³² Bendrinių žodžių reikšmės, jei nenurodoma kitaip, pateikiamos iš LKŽe (internetu prieiga: www.lkz.lt).

³³ Lietuvos žemės vardyno anketoje jis siejamas su pateikėju vadinama žole šeriuku: „*Padalijus žemę gyventojams, kaimo desintininkai čia gavo žemę. Gautoji žemė buvo pieva, priaugusi šeriuko (vilkažolės). Iš čia ir vardas Šerinė.*“

ralia tantum forma; **Dvarėl-iškiai** of. || *Dvarėliai* vs. : *dvarėlis*, plg. *dvāras* ‘dvarininko ūkis, sodyba’, kaip ir ankstesniu aptartu atveju neatmestina kilmės iš apeliatyvinio asmens pavadinimo **dvareliškis* ‘kas gyvena dvare’ galimybė.

2.2.1.3. *Pluralia tantum* formos

Dvarėliai (|| *Dvarėl-iškiai* of.) vs. : *dvarėlis*, plg. *dvāras*; **Ožnugariai** vs. : *ožnugaris* ‘plika vieta ant kalvos, kur beveik neauga žolė’; **Valākai** k. : *valākas* ‘žemės sklypas apie dvidešimt dešimčių; žemės rėžis toliau nuo namų’.

2.2.2. Dūriniai

Nauj-ā-sodis vs. Iš liet. *naūjas*, -ā ‘neseniai atsiradęs’ ir *sodā* ‘neiškirstytas kaimas, sodžius’, *sōdžius* ‘valstiečių gyvenamoji vieta, kaimas’.

2.2.3. Sudėtiniai kilmininkiniai vietovardžiai

Sudėtinius kilmininkinius vietovardžius sudaro du elementai, kurių pirmasis (bendrasis ar tikrinis žodis) apibrėžia antrąjį. Dažnai antrasis sudėtinių kilmininkinių vietovardžių žodis reiškia gamtos objektą, kurį pirmasis išskiria iš kitų vienodų objektų.

Daujėnų valsčiuje užfiksuotas **Pėtro Šilėlis**³⁴ (|| *Petrovkà* I) k. : sudėta iš avd. *Pėtras* ir liet. *šilėlis*, plg. *šilas* ‘smėlynuose augantis aukštų, tiesių spygliuočių (ppr. pušų) miškas’.

3. Vietovardinės kilmės vietovardžiai

3.1. Pirminiai vietovardžiai

Gumbė psd. : *Gumbė* dbr.; **Órija**³⁵ of. (|| *Gasaitynė* || *Zosenka*) vs. : *Órija* up.

3.2. Antriniai vietovardžiai

3.2.1. Vediniai

3.2.1.1. Priešdėlių vediniai

P-órijai (**Pa-orijai*) k. : *Órija*³⁶ up.

3.2.1.2. Priesagų vediniai

-ėliai: **Dumbliūn-ėliai** k. : šis deminutyvinis vedinys greičiausiai yra sietinas su išnykusiu gyvenamosios vietos vardu **Dumbliūnai* (tokį pavadinimą turintys kaimai Biržų ir Kupiškio rajonuose yra per toli, kad su jais būtų galima sieti šį deminutyvinės priesagos vietovardį).

3.2.2. *Pluralia tantum* formos

Maliūpaii k. : pavadinimo kilmė ne visai aiški, bet pamatinio žodžio greičiausiai būta sudurtinio su antruoju

³⁴1936 m. birželio 30 d. rašte Nr. 1290 rašoma, kad „*Petrovka užsilikęs iš rusų valdžios pavadinimas, vietos gyventojai vadinę Petro Šileliu (Šilaliu), todėl siūloma keisti Šileliai (Šilaliai)*“.

³⁵Jau minėtame 1936 m. birželio 30 d. rašte teigiama, kad *Orijos* viensėdžiui dabartinį pavadinimą davęs jo savininkas Jonas Vadopalas po Didžiojo karo. Anksčiau vadinosi *Zosenka*.

³⁶Oficialiuose šaltiniuose šis upėvardis pateikiamas *Orijà* ir priskiriamas 2 kirčiuotei. Tokia forma kelia abejonių. Prieškariniai duomenys leistų manyti, kad upės kirčiavimo būta pastovaus – pirmosios kirčiuotės. Tai, beje, liudytų ir pastovaus kirčiavimo kaimo pavadinimas *Pórijai*. Antrajai kirčiuotei upės pavadinimas greičiausiai buvo priskirtas dėl analogijos su Šakių valsčiuje fiksuotu upėvardžiu *Orijà* (2).

sandu *-up-*, todėl manytina, kad kaimo pavadinimas kildinamas iš nefiksuotų upėvardžių **Maliupis*, **Maliupys*, **Maliupė*. Tiesa, Lietuvos plote esama vandenvardžių su *Mol-* : *Móliupis* (Pakruojo, Panevėžio, Ukmergės r.), todėl neatmestina galimybė, kad šiame su uteniškių patarmės šnektomis besiribojančiame plote pavadinimo *Maliùpiai* šaknies *-a-* turėtų būti į bendrinę kalbą transponuojamas į *-o-*.

Skyriuje aptarus gyvenamųjų vietų oficialiąsias ir neoficialiąsias lytis (61 forma) matyti, kad vietovardžių pavadinimai gana variantiški, esama ir dirbtinio vietovardžių „gryninimo“ bei taisymo pavyzdžių. Darybiškai suskirsčius vietovardžius paaiškėjo, kad pirminių vietovardžių esama visai nedaug – vos 5 (≈ 7%), kiti 68 (≈ 93%) leksiniai vienetai traktuotini kaip turintys darybos priemonių. Iš antrinių produktyviausias darybos tipas – priesaginiai vietovardžiai, sudarantys beveik trečdalį visų vietovardžių (23 (≈ 32,4%)), ir *pluralia tantum* formos (28 (≈ 39,4%)). Iš priesagų populiariausia gyvenamosios vietos rodiklio funkciją turinti priesaga *-išk-* su įvairiais baigmenimis (su ja sudaryta 16 vietovardžių (22,5% bendro vietovardžių skaičiaus ir ≈ 69,5% priesaginių gyvenamųjų vietų vardų skaičiaus). Atkreiptinas dėmesys, kad *pluralia tantum* formos (kai darybos pagrindas – asmenvardis) sudaro daugiau nei trečdalį visų gyvenamųjų vietų vardų (24 gyvenamųjų vietų vardai (39%)). Regis, kad asmenvardinės kilmės darybos pamatą turinčios *pluralia tantum* gyvenamųjų vietų vardų formos yra specializuojamos būtent gyvenamųjų vietų pavadinimams. Manoma, kad *pluralia tantum* formos liudija palyginti nesena tokių vietovardžių kilmę. Apskritai, asmenvardinės kilmės darybos pamatą turi 47 vietovardžiai – net ≈ 77% bendro vietovardžių skaičiaus. Iš bendrinių žodžių (apeliatyvų) kildinami 9 (≈ 15%), iš vietovardžių kildinami 5 (≈ 8%) leksiniai vienetai.

II. Vandenvardžiai

Vandenvardžiams šiame straipsnyje priskiriami hidrografinių objektų (balų, ežerų, upių, upelių) bei pelkėtų žemės paviršiaus vietų (raistų, lieknų ir kt.) vardai. Užfiksuoti 74 nesikartojantys vandenvardžiai. Pagal kilmę jie skirstomi į asmenvardinės, apeliatyvinės (iš bendrinių žodžių), vietovardinės kilmės vardus.

1. Asmenvardinės kilmės vandenvardžiai

Skirtingai nei gyvenamųjų vietų vardai, vandenvardžiai iš asmenvardžių daromi retai. Daujėnų valsčiuje pavyko rasti tik porą atvejų (tiesa, vienas abejotinas), kuriuos būtų galima sieti su asmenvardžiu – dūrinį *Žydón-balė* b. : avd. *Žydónis*, *Židónis* (autorė rekonstruoja šią formą, manydama, kad PKK kartotekoje kartą paliudyta forma *Zidómbalė* b. yra klaidingai užrašyta) ir sudėtinį kilmininkinį vandenvardį *Prakāpo líeknas* b. : avd. *Prakāpas* ir *líeknas*.

2. Iš bendrinių žodžių (apeliatyvų) kildinami vandenvardžiai

2.1. Pirminiai vietovardžiai

Ajerŷnė b. : *ajerŷnė* ‘ajerų priaugusi vieta’; *Atželŷnė* b. : **atželŷnė*, plg. lie. *atžela*, *atželas* ‘iš medžio stiebo ar šaknies išaugusi jauna šakelė, atauga, atvaša’; *Balà* b. : *balà* ‘klampis vieta, dažniausiai su stovinčiu joje vandeniu, pelkė, rais-

tas'; *Blendynė* b. : **blendynė*, plg. *bleñdė* 'gluosnių rūšis (*Salix caprea*'); *Brastà* b. : *brastà* 'negili upės vieta, per kur galima perbristi, pervažiuoti'; *Dėglė* b., lk.: *dėglė* 'gili, klampi vieta pelkėje'; *Degsnys* b. : *degsnys* 'išdaga, degsnė'; *Dubulė* b. : *dubulė* 'tirpstant sniegui atsiradusi ant kelio duobė'; *Dunājus* grv., sln. : perkeltinis vietovardis, Europos upėvardžio *Dunojus* atspindys: bendrinis žodis *dunājus* per slavų folklorą pateko į lietuvių liaudies dainas, o po to į vardyną³⁷; *Gyvatynė* b., *Gyvatynė* (|| *Kelmynė*) b. : *gyvatynė* 'vieta, kur daug gyvačių; raistas'; *Kelmynė* (|| *Gyvatynė*) b. : *kelmynė* 'vieta, kur nupjovus medžius yra daug kelmų'; *Kūlynė* b. : **kūlynė*, plg. lie. *kūlynas* 'krūmų, jaunų medelių atžalynas; šlapia, kupstuota pieva, ppr. priaugusi asiūklių ir viksvų'; *Kamšà* lk. : *kamšà* 'žabais, virbais iškimštas, išklotas kelias; prikimšta, užtaisyta duobė; klampi vieta'; *Pavėrsmis* šlt. : *pavėrsmis* 'šaltinis, versmė'; *Prūdas* prd. : *prūdas* 'tvenkinys'; *Skujytė* b. : **skujytė*, plg. *skujà* 'spygliuočio medžio spyglys'. Atkreiptinas dėmesys, kad šiam regionui būdingi vediniai su priesaga *-ytė* (dar žr. *Lazdinytė* mš.), turintys tokią pačią darybinę reikšmę kaip priesagų *-ynas*, *-ynė* vediniai. Galima spėti, kad siejama ne su 'spygliu', o su bendresne – spygliuočio medžio (eglės ar pušies) – reikšme. Tuo atveju darybinė *Skujytė* reikšmė nurodytą vietą, kurioje auga spygliuočiai medžiai; *Šaltakšnynė* b. : **šaltakšnynė*, plg. *šaltakšnis* 'šaltekšnių šeimos krūmas ar medelis (*Frangula*'); *Telėtnykas* b. : *telėtnykas* (*-ykas*) 'veršiukų ganykla, pieva prie sodybos'.

2.2. Antriniai vietovardžiai

2.2.1. Vediniai

2.2.1.1. Priešdėlių vediniai

Pa-balys b. : *balà*.

2.2.1.2. Priesagų vediniai

-ailis: *Vag-aĩlis* up. : siejama su *vagà* 'upės tekėjimo vieta'.

-auda, *-audas*: *Gìr-auda* || *Gìr-audas* of. up. : *girià*, *gìrė*.³⁸

-autė, *-autis*: *Kār-autė* || *Kar-autė* || *Kar-autis*³⁹ up. Šio upėvardžio kilmę nustatyti sunku, neatmestina galimybė, kad tai itin senas pavadinimas, sietinas su ide. **kar-* 'kietas, akmuo, akmeninis'.⁴⁰ Dar plg. galbūt panašios kilmės liekno pavadinimą Daujėnų valsčiuje *Kar-ėlis*.

-elis, *-eliai*: *Kar-ėlis* lk. : manoma, kad šio vandenvardžio šaknis yra archajiška ir siejama su ide. **kar-* 'kietas, akmuo, akmeninis', dar žr. *Kār-autė* || *Karautė* || *Karautis* up; *Liekn-ėlis* b. : *lieknas* 'šlapia vieta, apaugusi krūmais ir skurdžiais medžiais; raistas'; *Šil-ėlis* b. : *šilas* 'smėlynuose augantis aukštų, tiesių spygliuočių (ppr. pušų) miškas'; *Šuln-ėliai* b. : *šulnys* 'duobė, įdubimas, nelygumas'; *Up-ėlis* b., grv., up. : *ùpė*, *ùpis* 'didelė, natūrali vandens tėkmė, srovė, tekanti sausumos paviršiumi savo pačios išgraužta vaga'; *Žard-ėliai* b. : *žardas*, *žardis* 'aptvaras gyvuliams'.

-ėlis: *Ežer-ėlis* ež., lk. : *ėžeras*;

-esa: *Pyv-esa* up. : šaknis *pyv-* siejama su sen. ind. *pīvas-a-* 'rieбус, išbrinkęs, ištvinęs, prisipildęs, pilvotas',

³⁷ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 96.

³⁸ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 116; Vanagas A. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*, Vilnius, 1970, p. 97–98.

³⁹ Greičiausiai *i* kamieno variantas yra seniausias.

⁴⁰ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 147.

s. gr. *πίων* 'riebus, gausus, pilnas, turtingas', slav. *pivo* 'alus' ir veiksmazodžiu *pýti* 'gerti drėgme, bjurti, žliugti, tižti'.⁴¹

-ija: *Ór-ija*⁴² up. A. Vanagas mano, jog įtikinamiausia baltiška šio vietovardžio kilmė, siejama su lie. *óras* senesne reikšme 'laukas, ariamas laukas', lat. *ára* 'ariamas laukas'.⁴³

-inė: *Teliuk-inė* b. : *teliukas* 'karvės jauniklis, veršiukas'.

-iškis: *Svāl-iškis* up. Pasak A. Vanago, upėvardis sietinas su kitu upėvardžiu *Svalià*.⁴⁴ Kadangi priesaga *-iškis* yra itin būdinga gyvenamųjų vietų vardams, neatmestina ir hipotetinė galimybė sieti šį upėvardį su to paties pavadinimo gyvenamąja vieta (deja, neužfiksuota) – tuomet jis būtų pirminis.

-onė: *Smárd-onė* b., grv. : *smirdėti* 'skleisti blogą kvapą', *smárvė* 'blogas kvapas'.⁴⁵

2.2.1.3. Galūnių vediniai

Šỹpė up. : A. Vanago nuomone, minėtojo upėvardžio šaknies ilgumas gali būti tarmybė, galbūt minėtasis pavadinimas turi būti rekonstruojamas į **Šipė*. Šiek tiek abejodamas autorius sieja šį vietovardį su lie. *šypas*, *šipulys* 'mažas šakalys, skala'.⁴⁶ Galbūt neatmestina tikimybė šį vandenvardį sieti su slavizmu *šypas* 'vikrus, greitas'; *Vingrỹs* up. : *vingrūs* 'vingiuotas, išsiraitęs'; *Žulnà* upl. : A. Vanagas sieja su lie. *pa-žulnūs*, *nuo-žulnus* 'nuotakus, nuožulnus'⁴⁷ ir priskiria prie galūnės vedinių, dar plg. lie. *žulnūs*, *-i* 'nuožulnus, įstrižas', *žulsnūs*, *-i* 'truputėli nuožulnus, nuolaidus'.

2.2.1.4. *Pluralia tantum* formos

Įšdegai b. : *išdegas* 'išdegusi ar saulės išdeginta vieta pievoje, miške, durpyne, degimas'; *Lieknai* lk. : *lieknas*, *Márgės* lk. : *márgė* 'toliau nuo sodybų esantis rėžis'.

2.2.2. Dūriniai

2.2.2.1. Dūriniai, kai pirmasis sandas bendrinis žodis⁴⁸

-bal-: *Asl-iù-balis* b. : vietovardžio struktūra gana aiški, nors pirmojo sando kilmė yra gana mįslinga, jei tai ne užrašymo klaida, galėtų būti siejama su *aslà* 'trobos, klojimo grendymas'; dar plg. *aslāžemis* 'plyna, suminta žemė'⁴⁹; *Ėgl-ia-balis* b. : *ėglis* 'kadagys (*Juniperus communis*)'; *Kumėl-balė* b. : *kumėlė* 'naminis darbinis gyvulys – patelė (*Equa*)'; *Reizg-a-balis* b. : *reizgỹti* 'pinti, painioti, narplioti; vingiuoti'; *Šil-balė* b. : *šilas* 'smėlynuose augantis aukštų, tiesių spygliuočių (ppr. pušų) miškas'; *Švent-ā-balė* b.⁵⁰ : *šveñtas*⁵¹, *-ā*; *Veln-iā-balė* b. : *vėlnias*.

⁴¹ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 260.

⁴² Dėl kirčiavimo žr. 36 išnaša.

⁴³ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 235; dar žr. LKŽe.

⁴⁴ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 322.

⁴⁵ Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 308.

⁴⁶ Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 331.

⁴⁷ Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 406; Vanagas A. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*, Vilnius, 1970, p. 52.

⁴⁸ Vietovardžiai suskirstyti pagal antrame jų dėmenyje esantį geografinį nomenklatūrinį terminą.

⁴⁹ Dar žr. LVŽ I 191.

⁵⁰ Labai paplitęs tarminis nesunormintas pavadinimas variantas *Šventabala*.

⁵¹ Pateikėjai paaiškina: „*Bala ant kalno prie pat bažnyčios. Seneliai pasakoja, kad bažnyčia paskendusi. Nuostabu, kad ant kalno ir vandens yra.*“

-*kūdr-*: *Velni-ia-kūdris* dbr. : *vėlnias*.

-*trak-*: *Tuļž-ia-trakis* b. : *tuļžti* 'mirkti, tilžti, vandenyti'.

-*up-*: *Óž-upis* up. : *ožys* 'ožkos patinas'; *Pařš-upis* up.: įtikinamiausia pirmojo dėmens kilmės iš lie. *pařšas* 'meitėlis, kastruotas kuily; paršelis, paršiukas' versija; *Skriaūd-upis* up. : *skriaudūs* 'greitai tekantis, bėgantis, sraunus'; *Šaltan-ūpis* up. Pasak A. Vanago, vandenvardis greičiausiai kildinamas iš **Šalten-upis*⁵², tuomet pirmasis jo dėmuo sietinas su lie. *šaltėnis* 'iš žemės tekanti vandens versmė'.

-*viet-*: *Peč-ia-vietis* lk. : *pėčius* 'krosnis patalpai šildyti, maistui virti, kepti, duonkepi; krosnis jaujoje javams džiovinti; krosnis puodams degti'.

Pėkl-ia-mūšis up. : pirmasis sandas aiškus – *peklà* 'pragaras; pelkynai, brūzgynai'; antrasis dėmuo greičiausiai iš liet. *mūšà* 'stiprus bangų plakimasis (jūroje, vandenyne)', nors tikriausiai neatmestinas ir siejimas su *mūšis* 'ginkluotas dviejų kariaujančių pusių susirėmimas; muštynės, peštynės', tuomet šis upėvardis turėtų įdomią metaforinę reikšmę.

2.2.2.2. Dūriniai, kai vienas iš sandų tikrinis žodis

Sėn-pyvesiai 2 up. : *sėnas*, -à 'prieš tai buvęs, ankstesnis už esamą' ir *Pyvesà* up.

2.2.3. Sudėtiniai kilmininkiniai vandenvardžiai

Avilių líeknas lk. Galbūt sietina su liet. *avilys* 'bet koks padarytas bičių būstas' ir *líeknas*; *Ūpio griovys* : grv. *ūpis* 'upė' ir *griovys*.

3. Iš kitų vietovardžių kildinami vandenvardžiai

3.1. Antriniai vietovardžiai

3.1.1. Vediniai

3.1.1.1. Priešdėlių vediniai

Užū-pušynis lk. : *Pušynė* (|| *Pušynėlis*) drp., mš.; *Pa-tučbalė* b., dbr., upl. : iš neužfiksuoto vietovardžio **Tučbalė*, kurio pirmasis sandas greičiausiai iš avd. *Tūčas*, *Tūčius*.

3.1.1.2. Priesagų vediniai

-*elis*: *Degsn-ėlis* b. : *Degsnys* b.

Sudėtiniai vietovardžiai

*Daujėnų ēžeras*⁵³ ež. : *Daujėnai* bk. ir *ēžeras*; *Pūstáučinės upėlis* upl. : *Pūstáučinė* plk.⁵⁴

Neaiškios darybos vandenvardžiai

Čaikājis grv. Neaiški žodžio struktūra: priesaga -*ajis* būdinga tik rytinei Lietuvos daliai, o pamatinį žodį sieti su le. *czajka* 'laivelis, valtis' ri-

⁵²Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 325.

⁵³Pateikėjai nurodo šio vandens telkinio ypatybę: sausą vasarą turi daug daugiau vandens negu šlapia, – šlapia vasarą galima pervažiuoti.

⁵⁴Žr. Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius, 1981, p. 269.

zikinga. Autorės nuomone, neatmestina ir klaidingo pirminio rašytinio šaltinio perskaitymo ir užrašymo į PKK kartoteką galimybė, plg. netoliese (griovio ištakos Šakarnių k.) Vabalninko valsčiui priklausiusio viensėdžio pavadinimą *Šakupis*.

Užfiksuoti 69 nesikartojantys hidrografiniai pavadinimai. Jų daryba gerokai įvairesnė nei gyvenamųjų vietų vardų, kurių pavadinimai laikomi santykinai naujesniais: šioje subklasėje susipina senasis hidronimų sluoksnis, kurių pamatiniai žodžiai neišlikę baltų kalbose, aptinkama rekonstruotų ide. prokalbės šaknų relikto (*Pyvesà* up., *Kār-autē* || *Karautē* || *Karautis* up., *Karēlis* lk.) ir gerokai naujesnių vandenvardžių. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, kad praktiškai nėra su asmenvardžiais siejamų vandenvardžių – jų vos 2 ($\approx 2,9\%$), todėl akcentuotinas esminis vandenvardžių ir gyvenamųjų vietų vardų darybos pamato skirtumas, ir daugeliu atvejų negalima kalbėti apie tokį akivaizdų vietovardžių naujumą, kokį pastebėjome gyvenamųjų vietų varduose. Didžiausia vandenvardžių dalis kildinama iš bendrinių žodžių (apeliatyvų) – net 61 leksinių vienetų ($\approx 88,4\%$), iš vietovardžių – 5 ($\approx 7,2\%$), neaiškios kilmės – 1 ($\approx 1,4\%$). Vandenvardžių be darybos priemonių užfiksuota 18 ($\approx 26,1\%$), tarp antrinių vietovardžių vyrauja priesaginiai vandenvardžiai – jų užfiksuota 19 ($\approx 27,58\%$) – ir dūriniai 16 (23,1%). Sudėtiniai vietovardžiai sudaro $\approx 7,2\%$ (5 atvejai) vandenvardžių.

III. Žemėvardžiai

Pačią gausiausią Daujėnų valsčiaus vietovardžių dalį sudaro žemėvardžiai. Jiems priskirtini žemės paviršių žymintys objektai: arimai, dirbami laukai, kalnuotos žemės vietos, miškai, pievos ir kt. Itin glaudus ryšys žemėvardžius sieja su pelkėtų žemių paviršiaus vardais, kurie šiame straipsnyje priskiriami vandenvardžiams – šios subklasės dažnai pereina viena į kitą ir net informantai dažnai nėra apsiprenę dėl tam tikro vietovardžio objekto statuso: pasitaiko užrašymų *bala-pieva* ir kt.

1. Asmenvardinės kilmės žemėvardžiai

1.1. Pirminiai vietovardžiai

Asmenvardinės kilmės žemėvardžių, perėjusių iš bendrinių į tikrinių žodžių sluoksnį be papildomų darybos pakitimų, rasti nepavyko.

1.2. Antriniai vietovardžiai

1.2.1. Priesagų vediniai

-ėlis: *Vecel-ėlis* (|| *Veceliūkas*) kln., pv. : greičiausiai sietinas su latviškos kilmės avd. *Vēcelis*, plg. la. *vecelis* ‘senas žmogus’.

-ynė: *Juodok-ūgnė* l. : avd. *Juodokas*;

-iškės, -iškiiai, -iškis: *Aid-iškiai*⁵⁵ ar. : avd. *Áidas*⁵⁶; *Juřk-iškis* pv. : *Juřkus* avd.; *Noreĩk-iškis* ln. : *Noreikà*, plg. netoli Daujėnų fiksuotą tarminę asmenvardžio formą *Nareikà*; *Prakāp-iškis* dr., mš. : avd. *Prakāpas* pvd.; *Daudėn-iškiai* || *Daudėn-iškis* pv. : avd. **Daudėnas*; *Lapėn-iškis* krm. : avd. *Lapėnas*; *Šalt-iškės* || *Šalt-iškiai* pv. : greičiausiai iš avd. *Šaltis*, tiesa, kiek abejonių dėl kilmės kelia tai, kad

⁵⁵LVŽ I 26 pateikta netiksli lytis *Aidiškė*.

⁵⁶Šiose vietose ši pavardė nefiksuota, tačiau plg. apylinkėse fiksuotą *Aidukas*.

jis nefiksuotas nagrinėjamame plote; *Vait-iškis*⁵⁷ mš. : *vaitas* ‘dvaro paskirtas baudžiauninkų prižiūrėtojas; valsčiaus vadovaujantis pareigūnas, viršaitis; kaimo seniūnas’, neatmestina kilmė ir iš avd. *Vaitas*; *Vasiliūn-iškis* mš. dalis : avd. *Vasiliūnas*; *Vėpr-iškiai* || *Vėpr-iškis* pv. : avd. **Vėpris*, *Vėpris*, plg. la. pvd. *Vepris*.
 -(i)ukas: *Vecel-iūkas* (|| *Vecel-ėlis*) kln., pv. : žr. *Vecel-ėlis* kln., pv.

1.2.2. Dūriniai

1.2.2.1. Pirmasis dūrinio sandas iš asmenvardžio ar apeliatyvinio asmens pavadinimo

-*gir-*: *Dūm-a-girỹs* krm. : greičiausiai iš avd. **Dūmas*, plg. pvd. *Dumaitis*;
 -*kel-*: *Kazo-kelis* (< *Kazok-kelis*) kl. : *kazōkas* ‘Rusijoje nuo XVIII amžiaus – karių luomo žmogus, kilęs iš Dono, Kubanės, Tereko, Orenburgo ir kitų karinių sričių, už lengvatinių naudojimąsi žeme įpareigotas tarnauti kariuomenėje arba tarnaujantis joje raiteliu’.

-*liekn-*: *Švārc-lieknis* lk., mš. : avd. *Švārckis*⁵⁸.

-*mišk-*: *Aug-a-miškis* pv., mš. : avd. *Áugas*.

-*piev-*: *Žỹd-pievis* pv. : *žỹdas*.

Esama ir gana neįprastų sandų žemėvardžio *Karāl-spragis*⁵⁹ mš. : *karālius* ‘valdovo, monarcho titulas kai kuriuose kraštuose; tą titulą turintis asmuo’ ir *spragā* ‘skylė, tarpas tvoroje; tyčia padarytas tarpas tvoroje (ppr. užkišamas kartimis)’.

1.2.3. Sudėtiniai vietovardžiai

1.2.3.1. Sudėtiniai kilmininkiniai vietovardžiai

1.2.3.1.1. Pirmasis komponentas iš asmenvardžių ar apeliatyvinių asmenų pavadinimų

Augūlio sklỹpas sklp. : pvd. *Augūlis* ir *sklỹpas* ‘žemės gabalas, plotas, rėžis’; *Kiškio kalnėlis* mš., pv., kln. : avd. *Kiškis* ir *kalnėlis*; *Kūprinio kálnas* ar. greičiausiai iš avd. **Kūprinis*, plg. gretimose apylinkėse fiksuotas pavardes *Kuprĩnskas* (suslavinta forma), *Kūpris*, *Kuprỹs*, bei *kálnas*; *Laurišonio krūmai* krm. : pvd. *Laurišonis* ir *krūmai* ‘jaunas smulkių medžių miškelis’; *Liesviñčiaus šniūrėliai*⁶⁰ drb. ž. : *liesviñčius* ‘miško sargas; girininkas’, *šniūrėlis*, plg. *šniūras* ‘ilgas siauras žemės sklỹpas, rėžis’; *Pečiūko kálnas* kln. : avd. *Pečiūkas* ir *kálnas*, *Sakaláusko sklỹpas* sklp. : pvd. *Sakaláuskas* ir *sklỹpas*; *Vānago pievėlė* drb. ž. : avd. *Vānagas* ir *pievėlė*, plg. *pieva*; *Vaičekonio sklỹpas* sklp. : avd. *Vaičekonis* ir *sklỹpas*.

2. Apeliatyvinės kilmės žemėvardžiai

2.1. Pirminiai žemėvardžiai

Ajerỹnė pv. : *ajerỹnė*; *Akmenỹnė* kln. : *akmenỹnė* ‘dirva, žemė, kur daug akmenų, akmenuota lauko vieta’; *Apušotas* 2 mš. : *apušotas* ‘apusių miškas, apušynas’; *Ažuolỹnė* || *Zaliėtiškis* pv., sod., sklp. : *ažuolỹnė* ‘vieta, kur ažuolai auga’; *Beržỹnė* mš., krm. : *beržỹnė*;

⁵⁷Prie asmenvardinės kilmės asmenvardžių vietovardžiai priskirtini ir tada, kai jų etimonas yra apeliatyvinės kilmės asmens pavadinimas.

⁵⁸Pateikėjų teigimu, nuosavybė priklausiusi ponui Švarckiiui.

⁵⁹Informantų žodžiais: „Buvo tvora aptvėrta nuo valdiško miško pusės, bet toj vietoj išardyta ir gyvuliai sueidavo į valdžios („karaliaus“) mišką, nuo to ir vardą gavo.“

⁶⁰Pateikėjų komentuota: „Seniau eigulys gyvenęs ir tą žemę dirbęs.“

Degsnỹs sln. : *degsnỹs*; *Despereñcija* mš. : iš gyvojoje kalboje susidariusio skolinio **desperencija*, plg. lenk. *dyferencja* 'skirtumas; ginčas dėl sienos, ribos, ežios'; *Dirvónas* l. : *dirvónas* 'apleista, nedirbama, sužėlusį dirva'; *Duburai* pv. : *dūburas, dūburas* 'įdubimas žemėje, duobė, dauba'; *Dumblė* tuštuma : *dumblė* 'purvas, dumblynas; vieta, kur daug dumblo, dumblynė'; *Esiūklỹnė* pv. : **esiūklỹnė*, plg. *esiūklis* 'asiūklinių šeimos sporinis augalas smulkiais žvyniškais lapeliais, triaušis (*Equisetum*)'; *Kálnas* 2 kln. : *kálnas* 'aukštas žemės pakilimas'; *Kapai* kp. : *kapai* 'vieta, kur laidojami žmonės'; *Kapiniai* l. : *kapiniai* 'mirusiųjų laidojimo vieta, kapai'; *Kirvis* drb. ž. : *kiřvis* 'įrankis kam kirsti, tašyti'; *Klampỹnė* pv. : *klampỹnė* 'klampi vieta, klampynas'; *Lankà* 2 pv. : *lankà* 'didelė lygi pieva, dažniausiai prie upės, potvynio metu užliejama vandens'; *Lazdinỹtė* mš. : **lazdinỹtė*, plg. *lazdinis* 'krūmas ar medis, ant kurio auga riešutai (*Corylus avellana*)'; *Lūžỹnė* ln. : *lūžỹnė* 'laužas'; *Párkas* mš. : *párkas* 'didelis įvairių medžių ir krūmų sodas, tvarkingai prižiūrimas, su alėjomis, aikštėmis ir takais'; *Plỹtinė* vt. : *plỹtinė* 'plytų gamykla', *Plỹtynyčia* (|| *Pečiávietė*) kln. : *plỹtynyčia* 'plytų gamykla'; *Prūdas* pv. : *prūdas* 'tvenkinys'; *Pušỹnė* drp., mš. : *pušỹnė* 'pušynas'; *Samanỹnė* drp. : *samanỹnė* 'samanų priaugusi vieta'; *Sėnkapiai* pv. : *sėnkapiai* 'senoviniai, dabar nebelaidojami kapai ar jų vieta'; *Skerdỹnė* mš. : **skerdỹnė*, plg. *skerdimas*; *Skersinė* ar. : *skersinė* 'skersais režiais dalytas laukas'; *Skyñimas* krm. : *skyñimas* 'išskinta, iškirta miško vieta'; *Smėlỹnė* l. : *smėlỹnė* 'smėlio dirva, laukas, žemė; vieta, kur daug smėlio'; *Šerỹnė* krm. : *šerỹnė* 'šerinių žolių pieva'; *Telėtnykas* lm., pv. : *telėtnykas* (-*ukas*); *Trákas* mš., 2 pv. : *trákas*; *Upėlis* pv. : *upėlis* 'nuotaki ir siaura pieva'; *Ūpė* 2 pv. : *ūpė*; *Užsienis* mš., pv. : *užsienis* 'galulaukė; sodyba už gatvinio kaimo; galulaukio režis', dar plg. *užsienis* 'galulaukio režis'; *Varlỹnė* ar. : *varlỹnė* 'vieta, kur daug varlių'; *Varštàtas* (|| *Kálnlieknis*) mš. : slavizmo **varštàtas*, plg. le. *warsztat*, plg. *varstòtas* 'amatininko (ppr. staliaus) darbatalis; dirbtuvė, darbavietė'; *Vidurinis* dr. : *vidurinis* 'lygiai ar maždaug lygiai iš visų ar iš dviejų pusių nutolęs nuo kraštų į centrą; esantis viduryje ko ar tarp ko (vietos atžvilgiu)'; *Žvỹrduobė* ar. : *žvỹrduobė* 'duobė, atsiradusi ar atsirandanti kasant žvyra'.

2.2. Antriniai vietovardžiai

2.2.1. Vediniai

2.2.1.1. Priešdėlių vediniai

Pa-balỹs pv. : *balà*; *Pa-klúonė* pv. : *klúonas* 'trobesys javams krauti, klojimas; pieva prie klojimo, žardis, žardiena, kluoniena, apluokas'.

2.2.1.2. Priesagų vediniai

-*elė*, -*eliai*, -*elis*: *Gir-ėlė* mš. : *girià*; *Idùb-elė* d. : *íduba* 'įdubusi vieta, duobė; niša'; *Kaln-ėliai* kln. : *kalnėlis*, plg. *kálnas*; *Kap-ėliai* ar., pv., kp. : *kapai* 'vieta, kur laidojami žmonės'; *Lank-ėlė* pv. : *lankà*; *Marg-ėlės* ar. : *márgė* 'toliau nuo sodybų esantis režis'; *Rat-ėliai* ar., *Rat-ėlis* mš. : *ràtas* 'apskrita plokštuma; tokios plokštumos pakraštinė linija; ratilas, apskritimas'; *Sal-ėlė* s. : *salà* 'iš visų pusių vandens apsuptas sausumos plotas'; *Šil-ėlis* ar. : *šilas* 'smėlynuose augantis aukštu, tiesių spygliuočių (ppr. pušų) miškas'; *Trak-ėlis* drv. : *trákas*; *Valk-ėlė* ar., pv. : *valkà* 'nedidelis klanas, bala, negili lietaus prilįta duobė ant kelio, pievoje, dirvoje, kieme ir pan.; šlapią, klampi, pelkėta vieta, dauba'.

-ėlis: *Beržyn-ėlis* mš. : *beržynė*; *Eglyn-ėlis* pv. : *eglynė*, *eglynas* ‘eglių miškas’; *Pušyn-ėlis* mš., *Pušynėlis* (|| *Pušynė*) mš., drp. : *pušynė*.

-ynė: *Rusk-ynė* l., sod. : *ruskis* ‘rusas’.

-išskiai, -iškės, -iškis: *Atól-iškis* pv. : *atólas* ‘nupjovus pievą, atžėlusi žolė, antroji žolė’; *Zaliēt-iškis* (|| *Ažuolynė*) pv., sod. skl. : iš slavizmo *zalieta*, *zālietos* ‘piršlybos’; *Veln-iškiai* || *Veln-iškis* mš. : *vėlnias*.

-ojus: *Serbent-ojus*⁶¹ mš.: *sėrbentas* ‘vaiskrūmis su valgomomis rūgščiai saldžiomis raudonomis, gelsvomis ar juodomis uogomis (Ribes); to vaiskrūmio uoga’.

2.2.1.3. Galūnių vediniai

Guñbė dbr. : *guñbas* ‘medžio (augalo) antauga, sustorėjimas kurioj vietoj, surietėjimas; koks pasipūtimas’.

2.2.1.4. *Pluralia tantum* formos

Alksnýtės gn. : *alksnýtė* ‘alksnių krūmai, alksnynas’; *Āšys* pv. : *ašis* ‘tiesioji, einanti per kieno centrą’; *Garó dai* dr. : iš slavizmo **garodai*, plg. lie. *garādai* ‘statinių tvora’; *Kačmilžiai*⁶² (|| *Kalnai*) kp. : < **Kap-milžiai* : *kapaĩ* ir **milžis*, **milžys* ‘milžinas’, dar plg. *milžkapis* ‘senovės didvyrių (milžinų) laidojimo vieta, supilta kalva’; *Lañkos* pv. : *lankà*; *Lasasiėkai* mš., pv. : iš neužfiksuoto slavizmo **Lasasiekas*, plg. br. vtv. *Лесасека*⁶³, plg. br. *лесасека*, *лесосека* ‘miško sklypas, biržė; kasmetinio miško dalies kirtimo dydis’; *Obeljñės* mš. : *obeljñė* ‘obelimis apsodintas ar apaugęs plotas’; *Palíekniai* pv. : *palíeknis* ‘vieta prie liekno, pelkės’; *Pavėrsmės*⁶⁴ l. : *pavėrsmė* ‘pažliugusi, niekad neišdžiūstanti, žiemą neužšalanti vieta palei versmę’; *Pupienai* pv. : **pupienas*, plg. *pupiena* ‘žemė, dirva, kur augo pupos’; *Skerdimai* gn. : *skerdimas* ‘iškirsta miške vieta, skynimas’; *Sodýbos* drž., klon., sd. : *sodýba* ‘vieta, žemė apie namus su visais trobesiais; vieta, kurioje buvo trobos, sodybvietė’; *Telėtnykai* krm. : *telėtninkas* (-*ykas*); *Trainiai* pv., l. : *trainys*, *trainė* ‘viksvinių šeimos žolė, auganti drėgnose vietose (*Carex panicea*); prasta, smulki žolė ar šienas’; *Valākai* gn. : *valākas*; *Užtakiai* vng. : *užtakis* ‘nedidelė sekli įlanka; apsemiamas pakraštys; rami vieta ppr. upėje prie kranto, kur nėra tėkmės’; *Vadaĩ* krm. : *vada* ‘miško aikštė, laukymė’; *Vidūkliai* lk. : *vidūklis* ‘pieva tarp dirvų; kluono vidurys tarp abiejų galų’.

2.2.2. Dūriniai

2.2.2.1. Pirmasis sandas iš bendrinio žodžio

-aikšt-: *Spòrt-aikštė* pv. : *spòrtas* ‘pratimai kūnui lavinti ir stiprinti’ ir *aikštė*, *áikštė* ‘vieta, plotas; sporto, pramogų vieta’.

-brast-: *Vilk-ā-brastis* gn. : *vīlkas*.

-bal-: *Veln-iā-balė* pv. : *vėlnias* ‘žemės ir požemio dievaitis, kipšas, pinčiukas; religijose – piktoji dvasia, nelabasis’.

-kaln-: *Lāp-kalnis*⁶⁵ kln., mš. : *lāpė*.

⁶¹Su šia priesaga kuopinių vietovardžių tarmėse užfiksuota tik keletas, dar žr. Ambrazas S. *Daiktavardžių darybos raida II*, Vilnius, 2000, p. 53.

⁶²Kuzavinis K. Dvejopi toponimų dūriniai, *Baltistica VI*, priedas, 2005, p. 159–160.

⁶³Яшкін И. Я. *Беларускія геаграфічныя назвы*, Мінск, 1971, с. 105.

⁶⁴Pateikėjų teigimu, ten yra verdėnė.

⁶⁵Pasak pateikėjų, seniau ten buvę lapių urvų.

-lank-: *Tarp-ù-lankis* pv. : *tárpas* 'daiktus skirianti erdvė, vieta'.

-lauk-: *Pailg-a-laukis* ar. : *pailgas*, -à 'kuris didesnio ilgumo negu platumo, pailguotinas'; *Vid-u-laukis* ar. : *vidùs* 'viduryš, centras ar maždaug centras (vietos atžvilgiu)'.

-liekn-: *Kaln-lieknis* (|| *Varštátas*) mš. : *kálnas*.

-mišk-: *Vid-ù-miškis* mš. : *vidùs* ir *míškas*.

-piev-: *Gal-ù-pievis* gn. : *gálas*; *Mešk-a-piėvis* sod. : *meškà*; *Vid-u-pievis* ar. : *vidùs*.

-šil-: *Vid-u-šilė* mš. : *vidùs*.

-valk-: *Vid-ù-valkis* mš. : *vidùs*.

-viet-: *Karčem-ā-vietė* (|| *Karčemos vietà*) ar., pv. : *karčemà* 'smuklė'; *Peč-iā-vietė* (|| *Plytnyčia*) kln. : *pėčius* 'krosnis patalpai šildyti, maistui virti, kepti, duonkepis; krosnis jaujoje javams džiovinti; krosnis puodams degti'.

Esama sudurtinių žemėvardžių, kurių antrieji sandai gali būti laikytini netipiškais fiziografiniais terminais: *Mešk-ā-žarnė* l. : *meškà* ir *žarnà*, *žarna* 'prk. ilgas, siauras žemės sklypas'; *Pašil-kapeliai* gn. : *pašilė*, *pašilys* 'vieta prie šilo, miškelio' ir *kapėliai*, plg. *kapaĩ*.

2.2.3. Sudėtiniai vietovardžiai

2.2.3.1. Sudėtiniai kilmininkiniai vietovardžiai

2.2.3.1.1. Pirmasis komponentas iš bendrinio žodžio

Apušės sala vt. : *āpušė*, *apušė* 'medis su drebančiais nuo vėjo lapais, epušė, drebulė (*Populus tremula*)' ir *salà* 'pakilesnis, sausas žemės plotelis liūne, raiste; lauko sklypas; ariamos žemės, dirvos plotelis tarp pievų'; *Kapū pabaljys* pv. : *kapaĩ* ir *pabaljys* 'vieta pagal balą'; *Karčemos vietà* (|| *Karčem-ā-vietė*) : *karčema* 'smuklė'; *Margių lieknėlis* b. : *márgės* ir *lieknėlis*, plg. *líeknas*; *Šilaičių pušynas*⁶⁶ mš. : *šilaitė*, *šilaitis*, plg. *šilas* ir *pušjynas*.

2.2.3.2. Sudėtiniai kvalifikaciniai vietovardžiai

Didžiulis akmuo akm. : *didžiūlis* 'didysis; labai didelis' ir *akmuo* 'kieta uoliena arba jos atskiras gabalas'; *Pašilinė laibėlė* l. : *pašilinis*, -ė 'esantis prie šilo' ir *laibėlė* 'siauras žemės rėžis, laibikis'.

3. Vietovardinės kilmės žemėvardžiai

3.1. Pirminiai vietovardžiai

Budviškis kln. : *Budviškis* vs.⁶⁷; *Stóriškis* dr. : greičiausiai iš *Storiškiai* varianto *Stóriškis* k.

3.2. Antriniai vietovardžiai

3.2.1. Vediniai

3.2.1.1. Priešdėlių vediniai

Pa-juodlieknis mš. : greičiausiai iš neužfiksuoto vietovardžio **Juodlieknis*, plg. gretimose apylinkėse (Pasvalio, Vabalninko vls.) paliudytą minėtąjį vietovardį; *Pa-vizoriai* ln. : *Vizoriai* k., vs.

⁶⁶ Kadangi Daujėnų valsčiuje miškų pavadinimai, kildinami iš medžių vardų, dažniau daromi su priesaga -jė, šis vietovardis greičiausiai yra dirbtinis.

⁶⁷ Dar žr. LVŽ I 597–598.

3.2.1.2. Priesagų vediniai

-elė, -eliai: *Juod-ėliai* b., krm. : galbūt iš *Júodės* pv.; *Lank-ėlė* pv. : *Lankà* pv. -ėlė, -ėlės: *Medin-ėlė* || *Medin-ėlės* mš. : galbūt iš buvusio miško pavadinimo **medinė*, **medinis*, siejamo su senuoju miško pavadinimu *mēdis*, *mēdė* 'miškas, giria', plg. la. *mežs* 'miškas', pr. *median* 't. p.'

3.2.1.3. Galūnių vediniai

Júodės pv. : *júodas*, -à 'anglies spavos tamsus; nesėtas (apie dirvą)'.

3.2.3. Sudėtiniai vietovardžiai

3.2.3.1. Sudėtiniai kilmininkiniai vietovardžiai

3.2.3.1.3. Pirmasis komponentas iš vietovardžių

Aidiškių lankà pv. : *Aidiškiai* ar. ir *lankà*; *Giraudos kalnelis* : *Giraudà* (|| *Giraudas* of.) ir *kalnelis*, plg. *kálnas*; *Moliūnų girià* mš. : *Moliūnai* k. ir *girių*.

Esama ir specifinių dėmenų vietovardžio, kurį sudaro daiktavardis ir prielinksninis vietovardis – *Kėlias aūt Prakāpiškė* kl. : *kėlias* ir prielinksninis vietovardis *aūt Prakāpiškė*, sudaryto iš *aūt* ir neužfiksuotos vietovardžio formos **Prakāpiškė*, plg. *Prakāpiškis* dr., mš., galininko linksnio.

3.2.4. Prielinksniniai vietovardžiai

Añ didžiąjį ākmenį ar. : iš *añ* 'prie' ir neužfiksuoto akmens pavadinimo **Didysis* (*Didžiasis*, *Didžiasai*) *akmuo* galininko.

3.3. Neaiškios darybos žemėvardžiai

Valbōkas ln. : neaiškus darybos pamatas, bet plg. su galbūt giminiškais *Vėlbiškės* k. (Utenos vls.), *Vėlbė* up. (Eržvilko vls.); *Švėbaras* pv. : galbūt sudurtinis vietovardis, kai pirmojo sando kilmė neaiški, o antrasis siejamas su *bāras* 'vienu kartu užimamas lauko ruožas dirbant (pjaunant javus, raunant linus, šienaujant); koks didesnis žemės plotas', tačiau neatmestina ir šio vietovardžio kilmė iš asmenvardžio, plg. avd. *Šveiberis*.

Išnagrinėjus 151 nesikartojantį Daujėnų valsčiaus žemėvardį nustatyta, kad areale vyrauja apeliatyvinės kilmės žemėvardžiai (106 (≈ 70,2%), o asmenvardinės (31 ir ≈ 20,5%) ir vietovardinės (14 ir ≈ 9,2%) kilmės žemėvardžių yra gerokai mažiau. Beveik vienodas pirminių žemėvardžių, be papildomų darybos priemonių toponimizacijos proceso metu perėjusių iš bendrinių į tikrinių žodžių sluoksnį (40 ir ≈ 26,5%) bei priesaginių vietovardžių (41 ir ≈ 27,1%) skaičius. Pačios populiariausios priesagos: -išk- su baigmenimis 17 (≈ 11,2%), dažniausiai tokie vediniai tikriausiai perėję iš išnykusių gyvenamųjų vietų pavadinimų (tai liudija dažna jų asmenvardinė kilmė) bei deminutyvinių priesagų (-elė, -eliai, -elis, -ėlė, -ėlės, -(i)ukas) vediniai (21 vietovardis (≈ 13,9%). Kiti dariniai (*pluralia tantum* formos (18 (≈ 11,9%), dūriniai (22 ir ≈ 14,5%), sudėtiniai vietovardžiai (19 ir ≈ 12,5%) tarp Daujėnų valsčiaus žemėvardžių yra pasiskirstę maždaug tolygiai. Visos *pluralia tantum* formos kildinamos iš bendrinių žodžių, didžiosios dūrinių dalies antrasis sandas siejamas su koku nors geografiniu nomenklatūriniu terminu. Panašiai tendencijos pastebimas ir tiriant sudėtinius vietovardžius, kai pirmasis sandas

(jis dažnai tikrinis žodis ar apeliatyvinės kilmės asmens pavadinimas) apibrėžia kokį nors gamtos objektą žymintį dėmenį. Tokie vietovardžiai (ypač kai pirmasis dėmuo – asmenvardis) laikytini vienu naujausiu vietų vardų sluoksniu.

Apibendrinimas

Straipsnyje darybiškai buvo išnagrinėtas 281 Daujėnų valsčiaus vietovardis (61 gyvenamosios vietos pavadinimas, 69 vandenvardžiai, 151 žemėvardis).⁶⁸ Pažymėtina, kad iš visų trijų pagal žymimą objektą suskirstytų vietovardžių klasių ypatinga specifika išsiskiria gyvenamųjų vietų vardai, kuriems būdingesnis šiai subklasei būdingas rodiklis formantas *-išk-* ($\approx 22,5\%$ gyvenamųjų vietų vardų) ir *pluralia tantum* formos (kai darybos pagrindas – asmenvardis), sudarantys daugiau nei trečdalį visų gyvenamųjų vietų vardų ($\approx 39\%$), tai liudija itin glaudų apgyventų vietų pavadinimų ryšį su jose gyvenusių asmenų įvardijimu. Tarp vandenvardžių ir žemėvardžių esama nemažai bendrų, gyvenamųjų vietų pavadinimams nebūdingų, bruožų – dauguma jų kildinami iš apeliatyvų (atitinkamai $\approx 88,4\%$ ir $\approx 70,2\%$), panašią dalį užima pirminiai vietovardžiai ($\approx 26,1\%$ vandenvardžių ir $\approx 27,1\%$ žemėvardžių). Žemėvardžiams ir vandenvardžiams būdingi dūriniai (atitinkamai $\approx 23,1\%$ ir $\approx 14,5\%$), iš kurių daugeliu atvejų antrajame vietovardžio sande ar dėmenyje turimas koks nors geografinis nomenklatūrinis terminas: galima manyti, kad tokie vietovardžiai yra gana nauji. Žemėvardžiai dažniau nei kitos vietovardžių klasės pavadinami sudėtiniais vietų vardais ($\approx 12,5\%$ atvejų, o gyvenamųjų vietų vardų $\approx 1,6\%$, vandenvardžių $\approx 7,2\%$). Čia svarbus priklausymo kuriam nors subjektui aspektas, todėl galima spėti, kad ši vietovardžių subklasei linkusi kisti, atsinaujinti.

Išsamesnius apibendrinimus, susijusius su arealo vietovardžių daryba, bus galima padaryti ištyrus didesnio šiaurės panevėžiškių ploto žemės vardus.

Šio straipsnio medžiagos pateikėjai

1935–1937 m. anketas užpildė girininkai Ipolitas Kazlauskas, Stasys Vaitiekūnas, Juozas Žyvatkauskas; mokytojai Antanas Burdinavičius, Antanas Sokas, Povilas Vosylis, Povilas Žilinskas.

1935–1938 m. pateikėjai: Ciprijonas Tuskėnas (Dalinavos k.), Kazys Kasilionis, Vincas Lianga, Jonas Mockūnas (Druciškių k.), Aleksandras Paliulis (Dumbliūnėlių k.), Bonaventūras Vilimas (Janušų k.), Kazys Bačinskas, Domas Kačiulis (Kenelių k.), Kazys Mikėnas (Keneiškių k.), Jonas Breiva (Kliuciškių k.), Andrius Mickeliūnas (Melėnų k.), Jonas Mulevičius (Miesteliškių k.), Morta Keršulienė (Staponišio vs.), Juozas Mikėnas (Storiškių vs.), Klemensas Gaigalas (Vizorių k.), Stasys Levickas (Vizorių vs.), Jonas Alenčikas, Jonas Šešeika, Jonas Jasiūnas, Andrius Kupris, Martynas Ganusauskas, Vilius Petrauskas (Moliūnų girininkija (kai kurie joje pateikti vietovardžiai priklauso Daujėnų valsčiui).

Nuoširdžiai dėkoju visiems 2011 m. „Versmės“ ekspedicijos dialektologinių duomenų ir vietovardžių pateikėjams: Antanui Chainauskui, Stanislavui ir Anei Davidoniams, Vytautui Piliui iš Porijų kaimo, Stanislavai Jarašiūnienei iš Mažionių k., Pranei Stumbrienei, Veronikai Mugulienei iš Valakų kaimo, Pranei Kukorienei iš Berklainių kaimo, Zuzanai Lyberienei, Stanislavui Majauskui iš Daujėnų mstl., kurie negailėdami laiko dalijosi savo gyvenimo patyrimu, pasakojo įdomių istorijų ir pateikė kitur nefiksuotų vietovardžių.

⁶⁸ Abėcėliniame sąrašė bendra vietovardžių suma skiriasi, nes kai kurios leksemos, jei skyrėsi jų žymimas objektas, buvo nagrinėjamos ne viename skyriuje.

Sutrumpinimai

ar. – arimas, ariama žemė
 avd. – asmenvardis
 b. – bala
 br. – baltarusių
 d. – duobė
 dbr. – duburys
 dr. – dirva
 drb. ž. – dirbama žemė
 drp. – durpynas
 ež. – ežeras
 grv. – griovys
 ide. – indoeuropiečių
 k. – kaimas
 kl. – kelias
 kln. – kalnas
 kp. – kapai
 krm. – krūmai
 l. – laukas

le. – lenkų
 lk. – lieknas
 ln. – lanka
 mš. – miškas
 plk. – pelkė
 pr. – prūsų
 psd. – pasoda
 pv. – pieva
 pvd. – pavardė
 r. – rusų
 skl. – sklypas
 up. – upė
 upl. – upelis
 vls. – valsčius
 vng. – vingis
 vs. – viensėdis
 vt. – vieta, vietovė
 vtv. – vietovardis

Abėcėlinis nagrinėjamų vietovardžių sąrašas

Aidiškiai ar., *Aidiškių lankà* pv., *Ajerėnė* b., pv., *Akmenėnė* kln., *Alksnėtės* gn., *Añ didžiąjį ākmenį* ar., *Apušės sala* vt., *Apušotas* 2 mš., *Asliūbalis* b., *Āšys* pv., *Atóliškis* pv., *Atželėnė* b., *Augamiškis* pv., mš., *Aviliū lieknas* lk., *Augūlio sklėpas* skl., *Ažuolėnė* || *Zaliėtiškis* pv., sod., skl., *Balà* b., *Balčiškiai* k., *Baliėčiai* k., *Balūškiai* k., *Báukai* || *Baukaĩ* k., *Beržėnė* krm., mš., *Beržėnė* (|| *Galėniai* of.) vs., *Beržėnėlis* 2 mš., *Barklaėniai* of. || *Berklaėniai* k., *Blendėnė* b., *Brastà* b., *Budviškis* kln., *Dirvonas* l., *Duburai* pv., *Čaikājis* grv., *Čekiškiai* || *Čėkiškis* of. k., *Dalinavà* k., *Daudėn-iškiai* || *Daudėn-iškis* pv., *Daujėnai* bk., *Daujėnų ežeras* ež., *Dėglė* 2 b., *Degsnėlis* b., *Degsnys* b., sln., *Despereñcija* mš., *Didžiulis akmuo* akm., *Druciškiai* of. (|| *Šerėnė* || *Vešinskai*) k., *Dubulė* b., *Dūmagirys* krm., *Duñblė* b., *Dumbliūnėliai* k., *Dunājus* grv., sln., *Dvarėliai* || *Dvarėliškiei* of. vs., *Ėgliabalis* b., *Eglynėlis* pv., *Esiūklynė* pv., *Ežerėlis* ež., lk., *Galėniai* of. (|| *Beržėnė*) vs., *Galūpievis* gn., *Garódai* dr., *Gasaitėnė* (Órija of. || *Zosenka*) vs., *Gervinaĩ* k., *Giraudà* || *Giraudas* up., *Giraudos kalnėlis* mš., *Girėlė* mš., *Girsūdai* k., *Gyvatėnė* b., *Gyvatėnė* (|| *Kelmėnė*) b., *Guñbė* dbr., psd., *Idūbelė* d., *Įšdegai* b., *Janūškai* k., *Juodėliai* krm., *Juodės* pv., *Juodokėnė* l., *Jurkiškis* pv., *Kāčmilžiai* || *Kalnai* kp., *Kálnas* 2 kln., *Kalnėliai* kln., *Kálnlieknis* (|| *Varštàtas*) mš., *Kalveliškiai* vs., *Kamšà* lk., *Kapėliai* ar., 2 pv., *Kapai* kp., *Kapiniai* l., *Kapū pabalys* pv., *Karáspragis* mš., *Kārautė* || *Karautė* || *Karautis* up., *Karčėmāvietė* || *Karčėmos vietà* ar., pv., *Karėlis* lk., *Kazokelis* kl., *Kėlias aūt Prakāpiškė* kl., *Kelmėnė* (|| *Gyvatėnė*) b., *Kenėliai* || *Kenėšiai* k., *Kenešiskiai* k., *Keršuliai* (|| *Stapon-iškis* || *Stepon-iškiai* of.) vs., *Kirvis* drb. ž., *Kiškio kalnėlis* mš., pv., kln., *Klampėnė* pv., *Kliuciškis* vs., *Kūlėnė* b., *Kumėlbalė* b., *Kūprinio kálnas* ar., *Lankà* 2 pv., *Lankėlė* 2 pv., *Lañkos* pv., *Lapėniškis* krm., *Lāpkálnis* kln., mš., *Lasasiėkai* mš., *Laurišonio krūmai* krm., *Lazdinjė* mš., *Levāniškiai* k., *Lieknai* lk., *Lieknėlis* b., *Liesviñčiaus šniūrėliai* drb. ž., *Liūketriai* k., *Lūžėnė* ln.,

Maliūpieiai k., *Margėlės* ar., *Margės* lk., *Margių lieknelis* b., *Mažionys* k., *Medinė* || *Medinė* mš., *Melėnai* k., *Meilūpis* plk., *Meškapievis* sod., *Meškāžarnė* l., *Miesteliškiai* k., *Mikėnai* k., *Moliūnų giria* mš., *Naujāsodis* vs., *Noreikiškis* ln.; *Obelėnės* mš., *Órija* up., *Órija* of. (|| *Gasaitė* || *Zosenka*) vs., *Ožnugariai* vs., *Óžupis* up., *Pabalys* b., pv., *Pailgalaukis* ar., *Pajuodlieknis* mš., *Paklūonė* pv., *Paliekniai* pv., *Parkas* mš., *Pařšupis* up., *Pařilinė laibėlė* l., *Pařilkapeliai* gn., pv., *Patrakė* k., *Patūčbalė* b., dbr., upl., *Pavėrsmis* šlt., *Pavizoriai* ln., *Pečiāvietė* (|| *Pljėtnyčia* kln.), *Pečiāvietis* lk., *Pečiūko kálnas* kln., *Pėkliaimūšis* up., *Petrāičiai* of. (|| *Petrovkā* II || *Vanaginė*) k., *Pėtro Šilėlis* (|| *Petrovkā* I) k.; *Petrovkā* I (|| *Pėtro Šilėlis*) k., *Petrovkā* II (|| *Petrāičiai* of. || *Vanaginė*) k., *Pyvesà* up., *Pljėtnyčia* (|| *Pečiāvietė*) kln., *Pljėtinė* vt., *Pórijai* k., *Prakāpiškis* dr., mš., *Prakāpo líeknas* b., *Prūdas* prd., pv., *Puľciniškis* k., *Pupienai* pv., *Pūstāučinės upėlis* up., *Pušynė* || *Pušynėlis* mš., drp., *Pušynėlis* mš., *Puteikiai* k., *Reižgabalis* b., *Ratėliai* ar., *Ratėlis* mš., *Rūkšalaukis* k., *Ruskynė* l., *Sakalāusko sklėpas* skl., *Salėlė* s., *Samanėnė* drp., *Sėnkapiai* pv., *Sėnpyvesiai* 2 up., *Serbentojus* mš., *Skerdimai* gn., *Skerdynė* mš., *Skersinės* ar., *Skynimas* krm., *Skujytė* b., *Skriaūdupis* up., *Smārdonė* b., grv., *Smėlynė* l., *Smiľgiai* k., *Smiltynė* k., *Sodėbos* drž., pv., sd., *Spòrtaikštė* pv., *Staponiškis* || *Steponiškiai* of. (|| *Keršuliai*) vs., *Storiškiai* k., *Stóriškis* dr., *Suveizdiškiai* || *Suveizd-iškis* vs., *Svāliškis* up., *Šakařniai* k., *Šaltakšnynė* b., *Šaltanūpis* up., *Šaltiškės* || *Šaltiškiai* pv.; *Šerėnė* krm., *Šerinė* (|| *Druciškiai* of., *Veřinskai*) k., *Šilaičių puřynas* mš., *Šilbalė* b., *Šilėlis* ar., b., *Šypė* up., *Švárclieknis* lkn., mš., *Švėbaras* pv., *Šulnėliai* b., *Šventābalė* b., *Tarpūlankis* pv., *Telėtnykas* b., lm., pv.; *Telėtnykai* krm., *Teliukinė* b., *Traĩniai* pv., *Trākas* mš., 2 pv., *Trakėlis* drv., *Tulžiatrakis* b., *Upėlis* b., grv., pv., up., *Ūpė* 2 pv., *Ūpio griovys* grv., *Užtakiai* vng., *Užupuřynis* lk., *Užūsienis* mš., pv., *Vadaĩ* krm., *Vagaĩlis* up., *Vaičekonio sklėpas* skl., *Vaidagėnė* vs., *Vaiťiškis* mš., *Valākai* k., gn., *Valbōkas* ln., *Valkėlė* ar., pv., *Vanaginė* (*Petrāičiai* of. || *Petrovkā*) k., *Vānago pievėlė* drb. ž., *Varlėnė* ar., *Varštātas* (|| *Kálnlieknis*) mš., *Vasiliūniškis* mš. dalis; *Vecelėlis* || *Veceliukas* kln., pv., *Velniābalė* b., pv., *Velniākūdris* dbr., *Velniškiai* || *Velniškis* mš., *Vėpriškiai* || *Vėpriškis* pv., *Veřinskai* (|| *Druciškiai* of. || *Šerinė*) k., *Vidūkliai* lk., *Vidulaukis* ar., *Vidūmiškis* mš., *Vidupievis* ar., *Vidurinis* dr., *Viduřilė* mš., *Vidūvalkis* mš., *Vilkābrastis* gn., *Vingrėys* up., *Vizoriai* k., vs., *Zaliėtiškis* || *Ažuolėnė* pv., sod., skl., *Zosenka* (|| *Gasaitė* || *Órija* of.) vs.; *Žardėliai* b., *Žydōniai* k., *Žydōnbalė* b., *Žjėpievis* pv., *Žulnà* upl., *Žvyrdubė* ar.

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Daujėnai“ (vyr. redaktorius ir sudarytojas *Antanas Šimkūnas*).

Straipsnio kalbos redaktorius *Auksė Gasperavičienė*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas*.

Straipsnis recenzuotas ne mažiau kaip dviejų mokslininkų ekspertų.

Straipsnio priedai skelbiami atskirai tam skirtuose leidinio skyriuose:

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.lit.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.lit.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.lit.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.lit.lt data).